

Харкова, ін. 40% із загальної кількості безпритульних затримувались міліцією на базарах, багато – на транспорті. За II півріччя 1946 р. на Південно-Західній залізниці було знято з поїздів 5 тис. 900 безпритульних і 1469 бездоглядних дітей, в I півріччі 1947 р. – близько 6 тис. За I півріччя 1947 р. органи міліції підібрали 65 тис. 33 дитини.

Разючою була схожість голодоморів навіть у деталях. Так само, як і в 1932–1933, в 1946–1947 рр. діти збирали на цукрових плантаціях довгоносика. За літр довгоносика голодним збирачам давали черпак бурди.

Як і дорослі, діти дуже тяжко переносили голод, багато малечі вмирало від отруєнь, особливо зелених плодів весною. Дорослих, які намагались хоч якось порятувати виснажену голоднечею дівчурку, переслідували. Коли безногого фронтовика, комірника М. Г. Іванця з с. Мельник Запорізької обл., який давав дітям то шмат макухи, то жменю проса чи кукурудзи потай від начальства, всупереч сталінському „порядку“, виганяли з роботи за „розбазарювання“, він кинув у вічі начальству: „Я рятував солдатських дітей!“...

Серед загиблих у післявоєнний голодомор діти й підлітки становили третину, а це – приблизно 400 – 500 тис. чоловік.

ПЕРЕТВОРЕНІ НА НЕЛЮДЕЙ

З поширенням голоду, страшним впливом його на людей з'явилися супутні кожному лихоліттю такі явища, як трупоїдство та канібалізм. Згадуючи про голод 1946–1947 рр., М. Хрущов зазначав у своїх мемуарах: „Пішов голод. Стали надходити сигнали, що люди вмирають. Деінде почалось людодїство. Мені доповіли, наприклад, що знайшли голову й ступні людських ніг під мостом біля Василькова (містечка під Києвом). Тобто труп пішов у їжу. Потому такі випадки почастишали. Незабаром стали надходити офіційні повідомлення про людей, які померли від голоду, відмічалися випадки людоджерства. „Кириченко, він тоді був секретарем Одеського обкому партії, розповідав, що коли він приїхав у якийсь колгосп перевірити, як проводять люди зиму, йому сказали, щоб він зайшов до однієї колгоспниці. „...Жах-

ливу я застав картину. Бачив, як ця жінка на столі розрізала труп своєї дитини й примовляла: „Ось вже Манечку з’їли, а тепер за-солимо Іванечка. Цього вистачить на якийсь час. Ця жінка збожеволіла від голоду і зарізала власних дітей. Можете це собі уявити?“ Я доповів про все Сталіну, але у відповідь викликав лише гнів: „М’якотілість! Вас обдурюють, навмисне розповідають про таке, щоб розжалобити і змусити використати резерви“, – писав М. Хрущов.

Голод штовхав голодуючих на нелюдські акції. Психічно перероджуючись, вони зважалися на неймовірні злочини. З початку 1947 р. органами МВС велося розслідування 130 випадків трупожерства та людодства, зафіксовано 189 з’їдених людських трупів, до кримінальної відповідальності притягнуто 132 особи, найбільше – в Ізмаїльській обл. В інформації міністра внутрішніх справ СРСР С. Круглова на ім’я Й. Сталіна, В. Молотова і Л. Берії від 28 лютого 1947 р. повідомлялося, що органами карного розшуку УРСР зареєстровано ряд випадків людодства. За донесенням начальника УМВС Запорізької обл., 11 лютого 1947 р. у жительки с. Вознесенка Мелітопольського р-ну Л. А. В-К. від захворювання грипом помер 10-річний син Володимир (З етичних міркувань повні імена, по батькові й прізвища канибалів та їх жертв не називаються.. – *Авт.*). Як встановлено слідством, В-К. труп померлого сина порізала на куски і м’ясо вжила у їжу для себе й двох своїх дітей – дочки Надії, 1931 р. народження, й сина Павла...

13 лютого у В-К. померла дочка Надія, труп якої вона також порізала й ужила в їжу. В-К. була членом колгоспу „Перемога“. В 1946 р. вона разом з дочкою Надією виробила 222 трудодні, в рахунок чого отримала з колгоспу 74 кг пшениці, котру витратила, після чого почала голодувати.

„...У зв’язку з утрудненнями на Україні, нами дано вказівки органам МВС надавати необхідну допомогу місцевим органам влади“ – зазначалось в інформації.

Констатуючи факти канибалізму, документи відділу з боротьби з бандитизмом МВС України чітко підкреслюють, що подібне скоювалося людьми, перебуваючими, як правило, в 3–4-й стадіях дистрофії, котрих після затримання відправляли до звичайних та психлікарень, а їхніх вкрай виснажених дітей – до ліка-

рень і дитбудинків. Багато людоджерів після деякого просвітлення і усвідомлення жахливості свого злочину кінчали життя саможубством...

Але, не дивлячись на вже не лише загрозу, а масовий голод, керівництво як в цілому СРСР, так і УРСР вимагало безумовного виконання хлібозаготівельних завдань.

Найбільш сильним післявоєнний голод був взимку, навесні й літом 1947 р. „...Миленький мій братик Гриша. Якби були в мене крила, полетіла б я до тебе й поділилася б з тобою, й розповіла б, що тут робиться. Один одного їдять – людоджерство, дуже багато пухлих, людей ріжуть і роблять ковбасу. Ой, Боже, що робиться, банд багато, голод великий...“ – це слова з листа жительки Вінницької обл. до м. Праги (Чехословаччина), датованого 22 березня 1947 р.

Про трагічний стан справ, пов'язаних з нестачею продуктів харчування, факти захворювання громадян від голоду і скоєння на цьому ґрунті жахливих злочинів начальники обласних управлінь міліції своєчасно інформували секретарів обласних комітетів КП(б)У, про що сумлінно відзначали у спецдонесеннях на ім'я міністра МВС України генерал-лейтенанта Строкача, сподіваючись, що з їхнього боку негайно будуть вжиті заходи щодо запобігання голодомору і надана допомога голодуючим. Та цього не сталося. „Людина-гвинтик“, яка створювала основу для життя всіх членів суспільства, і за рахунок праці якої вони жили, їх не цікавила.

Доведені до відчаю люди вдавалися до злочинів й суїциду. Так, колгоспниця Б., 1903 р. народження (з колгоспу ім. Будьонного с. Беєве Синівського р-ну Сумської обл.) 16 травня 1947 р. на ґрунті важкого матеріального становища (колгосп допомогти не мав можливості), повісила свою дитину, 1946 р. народження, після чого також покінчила своє життя шляхом повішення. Про це йшлося у спецповідомленні УМВС по Сумській обл. до МВС УРСР.

Хлібозаготівлі тривали.....